

ანტონი ბრაიერის გახსენება

2016 წლის 22 ოქტომბერს გარდაიცვალა ცნობილი ინგლისელი ბიზანტინისტი და ქართველოლოგი ანტონი ბრაიერი. ჟურნალ *ქართველოლოგის* მიმდინარე ნომერში იბეჭდება *The Guardian*-ის მიერ გამოქვეყნებული ნეკროლოგი. მასალა რედაქციას ანტონი ბრაიერის ინგლისელმა კოლეგებმა მოაწოდეს.

საკვანძო სიტყვები: ანტონი ბრაიერი, ბიზანტიური კვლევები

ის ფაქტი, რომ დღეს ინგლისი არის ბიზანტიური კვლევების აკვანი, სწორედ ანტონი ბრაიერის დამსახურებაა. იგი 78 წლის ასაკში გარდაიცვალა. 1960 წელს ანტონი ბრაიერი შუა საუკუნეების ბერძნული და თურქული კულტურისადმი ინტერესის სულისჩამდგმელი გახდა. 1976 წელს მან ბირმინგემის უნივერსიტეტში ბიზანტინისტიკის სასწავლო ცენტრი დააარსა და დიდი წვლილი შეიტანა ამ მნიშვნელოვანი საკითხისადმი სერიოზული დამოკიდებულებით. უამრავი სტუდენტის თანხლებით უძღვებოდა ექსპედიციებს ბიზანტიური და სპარსული ნაგებობების, ჩრდილო-აღმოსავლეთ თურქეთის კულტურის, პონტოსა და ტრაპიზონის იმპერიის მიღმა მდებარე პონტოს ალპების შესასწავლად.

1975 წელს დააარსა ჟურნალი *ბიზანტია და თანამედროვე ბერძნული სწავლებანი*. მისმა დიდმა ენთუზიაზმმა გზა გაუკვალა მსოფლიო მკვლევრებს და უამრავ ადამიანს გაუღვივა სურვილი, დოქტორის ხარისხი სწორედ ამ განხრით დაეცვა. ხოლო მის მიერ ორგანიზებული ყოველწლიური საგაზაფხულო სიმპოზიუმი გამოირჩეოდა განსაკუთრებული სტუმართმოყვარეობით.

ჯერალდ ბრაიერისა და მისი მეუღლე ჯოან გრიგ-სბის უფროსი ვაჟი, ანტონი ბრაიერი ჰემპშირში დაიბადა. ბავშვობის წლები უმეტესად იერუსალიმში გაატარა და ხშირად სტუმრობდა ოჯახის მეგობარს - ისტორიკოს სტივენ რანციმენს. მოგვიანებით მათ, აკადემიის დახმარებითა და ხელშეწყობით, ერთად დაიწყეს მუშაობა ბიზანტინისტიკის მიმართულებით.

ბრაიერი სწავლობდა კანფორდის უნივერსიტეტში, დორსეტში, მოიხადა სამხედრო სამსახური და შეისწავლა ისტორია ბალიოლის კოლეჯში, ოქსფორდში (1958-61). სადისერტაციო კვლევისთვის აირჩია სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე ტრაპიზონის იმპერია (1204-1461).

სწორედ მისი და დევიდ ვინფილდის მიერ შექმნილი ორტომეულის *ბიზანტიური მონუმენტების და პონტოს ტოპოგრაფიის* (1985) დამსახურებაა, რომ ეს აღმოსავლეთ რეგიონი, ერთ დროს პერიფერიად მიჩნეული, ყურადღების ცენტრში მოექცა და ასე გაამდიდრა მსოფლიო ისტორია. ეს ტომეულები აღწერენ შთამბეჭდავ ეკლესია-მონასტრებს, რომელთა შორისაც აღსანიშნავია ქალწულ სუმელას მონასტერი - ერთ-ერთი უძველესი ბერძნული ქრისტიანული ნაგებობა მთელ მსოფლიოში, მთაში გამოკვეთილი ათონის მთისა და ბერძნული მეტეორას მსგავსად.

ბრაიერი იყო პირველი თანამედროვე ისტორიკოსი, რომელმაც აღმოაჩინა უამრავი ბიზანტიური სოფელი, სასახლე, ეკლესია - უმნიშვნელოვანესი ფრესკებით, ცნობილი მხოლოდ შუასაუკუნეების ვაზელონის მონასტრის ჩანაწერებიდან, რომელთა მიხედვითაც საბერძნეთი დომინანტური რეგიონის სახელს 1922-23 წლებამდე, ამ ტერიტორიის სრულ დაცარიელებამდე ინარჩუნებდა.

1964 წელს, პროფესორ დიმიტრი ობოლენსკის მეთვალყურეობით, სადოქტორო ნაშრომზე მუშაობისას ბრაიერი მეუღლე ლიზთან ერთად საცხოვრებლად გადავიდა ბირმინგემის უნივერსიტეტში. სწორედ იქ, ადგილობრივი ელინისტების - ელის ვოთერჰაუსის, ჯორჯ ტომსონის, სებასტიან ბროკის და მეგ ალექსის (Meg Alexiou), ასევე დევიდ და თამარა თალბოტ რაის და რანციმანის დახმარებით ბრაიერმა დააარსა ბიზანტინისტიკის სასწავლო პროგრამა, რომელმაც მაშინვე უამრავი სტუდენტი მიიზიდა.

მონეტებისა და ბეჭდების ცნობილმა ექსპერტმა ფილიპ ვითინგმა თავისი ბიბლიოთეკა კოლექციასთან ერთად გადასცა ბრაიერს და 1976 წელს ბიზანტინისტიკის

ცენტრი დაარსდა. 1980-1999 წლებში ბრაიერი ამ უნივერსიტეტში მოღვაწეობდა ბიზანტინისტიკის მიმართულების პროფესორად.

ბრაიერი თავდაუზოგავად იღვწის მის მიერ დაარსებული სფეროს განვითარებისთვის საჭირო მხარდაჭერის მოსაპოვებლად. 1966 წელს სრულწლოვანთა საგანმანათლებლო საგაზაფხულო სიმპოზიუმის მასშტაბებს აფართოვებს. სწორედ ამ ადგილმა, სადაც ელიტარულ გარემოში ბიზანტინისტები და პროგრამის კურსდამთავრებულები თავიანთ კვლევებს წარმოადგენდნენ, მოიპოვა საერთაშორისო აღიარება. ორსართულიანმა ავტობუსმა, რომელსაც მომხსენებლები უნივერსიტეტიდან ბრაიერის სახლში ლიზთან და მათ ქალიშვილებთან - ტეო, ანა და კატიესთან - გადაჰყავდა და შამპანურმა მოვლენებს მეტი პოპულარობა შესძინა. ამ სიმპოზიუმებს მოჰყვა ტომეულთა სერიები, მაგალითად, მეთექვსმეტე სიმპოზიუმის მასალები დაიბეჭდა როგორც „გაგრძელება და ცვლილება ბიზანტიის გვიანდელ და ოსმალთა საზოგადოების ადრინდელ ეპოქაში“ (1985), ასევე გამოიცა წიგნები დასათაურებით: *დიპლომატია, ორთოდოქსები, ვაჭრობა, მოგზაურობა, სურვილი და უარყოფა, აღმოსავლური მიღწევები და ისტორია, როგორც ლიტერატურა*. ბრაიერი იყო ბიზანტინისტიკის საერთაშორისო ასოციაციის ბრიტანული კომიტეტის თავმჯდომარე, ასევე ხელმძღვანელობდა ბრიტანული სკოლის ათენისა და ანკარის ინსტიტუტის კომიტეტებს. ამავდროულად მუშაობდა მიმოხილვაზე 40 წლის განმავლობაში.

ლიზი გარდაიცვალა 1995 წელს, სამი წლის შემდეგ მან ცოლად შეირთო ჯენი ბენკსი. მას დარჩა ტეო, ანა, ქეითი და ოთხი შვილიშვილი, ორი გერი და ოთხი გერი შვილიშვილი, ასევე ძმა რობინი.

ბიზანტინისტი ანტონი ევლმორ მონინგტონ ბრაიერი (Anthony Applemore Mornington Bryer), რომელიც დაიბადა 1937 წლის 31 ოქტომბერს, გარდაიცვალა 2016 წლის 22 ოქტომბერს.

წყარო: <https://www.theguardian.com/education/2016/nov/23/anthony-bryer-obituary>

Anthony Bryer Obituary

A famous English scholar of Byzantine and Georgian studies Anthony Bryer died in 2016, October 22. The obituary released by the journal *The Guardian* is being printed in the current edition of *The Kartvelologist*. The material was provided by Anthony Bryer's English colleagues.

Key Words: *Anthony Bryer, Byzantine Studies*

If Britain today provides a flourishing base from which to study Byzantium, the eastern Roman Christian empire that flowered between 330 and 1453, Anthony Bryer, who has died aged 78, is the individual responsible. He was an inspiring teacher and the pioneer in promoting the growth in interest in medieval Greek and Turkish culture in the 1960s, when "Byzantine" was more often used as a term of abuse.

Through his creation in 1976 of a centre for Byzantine studies at the University of Birmingham, he built a beacon of excellence and revolutionised the subject's appeal. Accompanied by generations of students, he led expeditions exploring the Byzantine and Ottoman buildings and culture of north-eastern Turkey, the Pontos and the Pontic Alps behind Trebizond. In 1975 he founded the journal *Byzantine and Modern Greek Studies*. His energetic enthusiasm generated worldwide devotion among scholars and the very large number of Byzantine PhDs he trained. The annual spring symposium he established was noted for its hospitality to visitors.

Born in Southsea, Hampshire, the elder son of Group Captain Gerald Bryer and his wife, Joan (nee Grigsby), Anthony spent part of his childhood in Jerusalem, and visited the historian Sir Steven Runciman, a family friend then in the city. They later worked together to promote the study of Byzantium under the auspices of the British Academy.

Bryer attended Canford school, Dorset, did his national service and studied history at Balliol College, Oxford (1958-61). When he chose the empire of Trebizond (1204-1461) on the south-east shore of the Black Sea for his DPhil research, it might have identified him with the periphery of Byzantium. Instead, his great work, written with David Winfield, *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*,

published in two volumes in 1985, brought that eastern frontier region into the centre to enrich its entire history.

These volumes document many spectacular churches and monasteries, notably the one dedicated to the Virgin of Sumela, one of the oldest Greek Orthodox foundations in the world, hewn out of a mountain rock face like those of Mount Athos and Meteora in Greece. Bryer was the first modern historian to identify many of the Byzantine villages, castles and churches with important frescoes known from medieval records of the Vazelon monastery, in what remained a predominantly Greek area until it was abandoned after the exchange of populations in 1922-23. Yet he remained deeply committed to Constantinople as well as distant Trebizond.

While he was completing his doctorate (1967) under Professor Dimitri Obolensky, Bryer moved with his first wife, Liz (nee Lipscomb), to the University of Birmingham in 1964. There, aided by local Hellenists such as Ellis Waterhouse, George Thomson, Sebastian Brock and Meg Alexiou, and nationally by David and Tamara Talbot Rice and Runciman, Bryer created a programme of Byzantine studies that immediately attracted students.

Philip Whitting, an expert on coins and seals, later donated his collection as well as his library, and in 1976 the centre was established. Bryer served as the university's professor of Byzantine studies between 1980 and 1999.

He demonstrated his capacity for generating support for his chosen field in 1966, when he expanded a one-day adult education spring symposium. This became the venue for internationally famous Byzantinists and graduates to present their research in an egalitarian setting. The champagne double-decker bus that ferried speakers from the university to the Bryers' home in Harborne for lunch with Liz and their daughters, Theo, Anna and Katie, brought publicity to the event.

It produced a series of impressive volumes: the 16th symposium was published as *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society* (1985), and other titles included *Diplomacy, Orthodoxies, Trade, Travel, Desire and Denial, Eastern Approaches, and History as Literature*.

Bryer acted as chairman of the British committee of the International Association of Byzantine Studies (1989-95) and served on the managing committees of the British School at Athens and Institute at Ankara, while continuing to write and review for 40 years. In 2007, he was honoured with a festschrift, food and wine in Byzantium and in 2009 was appointed OBE.

Liz died in 1995, and three years later he married Jenny Banks.

She survives him, along with Theo, Anna and Katie and four grandchildren; two stepchildren and four step-grandchildren; and his brother, Robin.

Anthony Applemore Mornington Bryer, Byzantinist,
born 31 October 1937; died 22 October 2016.

Source:

<https://www.theguardian.com/education/2016/nov/23/anthony-bryer-obituary>